

Р І Ш Е Н Н Я

від 06 липня 2026 року

№ 267/3

Про лист Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини стосовно звіту «Стан і функціональність укриттів в Україні. Результати моніторингу Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в Україні»

Комітет з питань екологічної політики та природокористування розглянув лист Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини Дмитра Лубінця стосовно звіту «Стан і функціональність укриттів в Україні. Результати моніторингу Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в Україні» (далі - Звіт).

Як зазначено у розділі «Методологія моніторингу» Звіт узагальнює результати моніторингових візитів до об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту, що були проведені Секретаріатом Уповноваженого протягом третього та четвертого кварталів 2025 року. Моніторинг мав на меті оцінити фактичний стан функціонування загальнодоступних укриттів для населення, а також умови в укриттях відповідно до законодавства. Особлива увага приділялася перевірці відповідності об'єктів базовим вимогам щодо безпеки, доступності для маломобільних груп населення, санітарно-гігієнічних умов, технічного оснащення та інформаційної доступності для населення.

Візити здійснювалися співробітниками як центрального апарату (м. Київ), так і регіональних представництв Уповноваженого в усіх областях, підконтрольних Уряду України, відповідно до затвердженого Регламенту проведення моніторингових візитів. Моніторинг охоплював укриття, що входять до фонду захисних споруд цивільного захисту та є доступними для загального населення, тобто тих, інформація про які внесена до застосунку «Дія» та інших інформаційних платформ, запроваджених місцевою владою відповідно постанови Кабінету Міністрів України від 10 березня 2017 № 138 та які зазвичай можуть використовуватися громадянами у разі оголошення тривоги.

Водночас моніторинг не стосувався:

первинних (мобільних) укриттів за визначенням відповідно до Кодексу цивільного захисту України;

укриттів у закладах освіти під час очного навчання (відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 10 березня 2017 № 138, такі укриття доступні лише для учасників освітнього процесу);

інших укриттів, які використовуються установами чи підприємствами критичної інфраструктури, або такі, що мають обмежений доступ.

У розділі «Результати моніторингу» Звіту зазначається, що за результатами 1066 моніторингових візитів рекомендації щодо вдосконалення були надані для 991 об'єкта фонду захисних споруд цивільного захисту, що свідчить про наявність тих чи інших недоліків у переважній більшості перевірених об'єктів. Лише 80 укриттів не отримали жодних рекомендацій, серед яких 66 найпростіших укриттів, 12 захисних споруд (сховища та протирадіаційні укриття) і 2 споруди подвійного призначення.

Загалом у межах моніторингу було надано 3996 рекомендацій щодо поліпшення стану об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту. Захисні споруди цивільного захисту (сховища або протирадіаційні укриття) отримували в середньому 4,5 типових рекомендацій на один об'єкт, найпростіші укриття — близько 4 рекомендацій. Споруди подвійного призначення отримували в середньому 2 рекомендації у розрахунку на один об'єкт. За словами деяких балансоутримувачів найпростіших укриттів, розташованих у підвалах житлових будинків у м. Києві, мешканці часто віддають перевагу укриттю на станціях метрополітену, якщо вони розташовані поблизу.

Щодо регіональних відмінностей, найвищу середню кількість рекомендацій на об'єкт зафіксовано у Закарпатській області — 9,2. Серед областей, які частіше зазнають повітряних атак, найбільшу середню кількість рекомендацій отримали укриття у Херсонській (5,4), Запорізькій (4,6), Київській (4,1) та Одеській (4,1) областях. Важливим аспектом моніторингу є не лише виявлення недоліків та надання рекомендацій, а й відстеження їх подальшого виконання балансоутримувачами.

Розділ «Висновки та рекомендації Секретаріату Уповноваженого» Звіту містить рекомендації Міністерству внутрішніх справ України, Міністерству освіти і науки України, Міністерству розвитку громад та територій України, Міністерству фінансів України, Державній службі України з надзвичайних ситуацій, обласним військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування щодо заходів, які потрібно вжити для створення та утримання об'єктів фонду захисних споруд.

МВС поінформувало Комітет, що рекомендаціями, викладеними у Звіті, запропоновано МВС спільно з ДСНС опрацювати питання узгодженості вимог наказу Міністерства внутрішніх справ України від 09 липня 2018 року № 579 «Про

затвердження вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту» з положеннями постанови Кабінету Міністрів України від 10 березня 2017 року № 138 «Деякі питання використання об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту», державними будівельними нормами та іншими нормативно-правовими актами, а також оцінити можливість оптимізації та спрощення викладення вимог до об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту. Зазначена рекомендація підтримується МВС частково.

ДСНС у листі до Комітету відзначено, що рекомендація не підлягає реалізації у зв'язку з тим, що вона сформульована без наведення конкретних норм, які суперечать одна одній або унеможливають практичне виконання вимог. Сам факт наявності кількох нормативно-правових актів, які регулюють різні аспекти створення, обліку, утримання, експлуатації та проектування об'єктів фонду захисних споруд, не є доказом неузгодженості нормативної бази. Крім того, наведений у звіті приклад щодо виключно проєктного характеру норм радіуса пішохідної доступності є некоректним, оскільки питання територіальної доступності прямо врегульоване Порядком, затвердженим постановою від 10 березня 2017 року № 138.

Разом з цим, ДСНС у межах реалізації Закону України від 10 лютого 2026 року № 4778-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання надзвичайним ситуаціям та ліквідації їх наслідків, формування фонду захисних споруд цивільного захисту, створення класів та центрів безпеки» (далі – Закон № 4778-IX) вже розроблено проєкт постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України з питань використання захисних споруд цивільного захисту». Зазначений проєкт акта спрямований на забезпечення узгодження положень актів Кабінету Міністрів України з положеннями Закону № 4778-IX, уточнення окремих процедурних питань використання об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту та належне нормативне врегулювання питань, пов'язаних із реалізацією цього Закону. Відповідна нормотворча робота здійснюється на виконання положень вказаного Закону та плану організації підготовки проєктів актів, необхідних для його реалізації, і не є наслідком виконання рекомендацій, викладених у Звіті. Питання вдосконалення нормативного регулювання може бути розглянуто за наявності конкретних пропозицій із зазначенням відповідних норм, їх змісту та проблеми правозастосування.

Рекомендаціями також пропонується МВС та ДСНС розробити та запровадити спрощений навчальний формат для балансоутримувачів найпростіших укриттів, насамперед для об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, управляючих компаній тощо, забезпечивши безоплатний онлайн-курс із практичними алгоритмами дій, методичний посібник та пам'ятку з переліком мінімальних вимог для кожного типу укриття. Зазначена рекомендація підтримується МВС та ДСНС частково у зв'язку з тим, що питання навчання населення, підготовки працівників, інструктажів, методичного забезпечення та

організації відповідальних осіб у сфері цивільного захисту вже врегульовані чинним законодавством. Питання підготовки у сфері цивільного захисту регулюються Кодексом цивільного захисту України, Порядком проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2013 року № 819, Порядком здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року № 444. У зв'язку з цим запровадження окремого спрощеного навчального формату для балансоутримувачів найпростіших укриттів вбачається недоцільним.

Рекомендаціями, викладеними у Звіті, запропоновано також МВС спільно з ДСНС опрацювати питання інформування громадськості про результати проведення заходів контролю за станом готовності об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту та вжити заходів щодо висвітлення узагальненої інформації про їх результати на офіційних вебресурсах.

МВС та ДСНС повідомили, що ДСНС у встановленому порядку здійснює регулярне узагальнення та подання інформації про результати обстежень об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту. На офіційному вебсайті ДСНС міститься спеціалізований розділ «Захисні споруди», де публікуються Методичні рекомендації щодо визначення потреби у фонді захисних споруд цивільного захисту та План комплексних обстежень об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту на 2026 рік. Разом з тим, ДСНС враховано рекомендацію, викладену у Звіті, у частині забезпечення публічного висвітлення узагальненої інформації про результати комплексних, контрольних та позапланових обстежень об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту.

Зазначену рекомендацію пропонується вважати такою, що виконується.

Рекомендаціями, викладеними у Звіті, запропоновано МВС спільно з ДСНС провести системний перегляд нормативної бази у сфері створення, облаштування та утримання об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту з метою її консолідації та спрощення.

МВС поінформувало, що на виконання положень Закону № 4778-IX МВС спільно з ДСНС розроблено проєкт постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України з питань використання захисних споруд цивільного захисту», яким, зокрема, передбачається внесення змін до Порядку, затвердженого постановою від 10 березня 2017 року № 138. Одночасно опрацьовуються відповідні зміни до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 09 липня 2018 року № 579. Зазначені проєкти нормативно-правових актів спрямовані на забезпечення узгодження положень актів Кабінету Міністрів України та вимог наказу Міністерства внутрішніх справ України від 09 липня 2018 року № 579 із положеннями Закону № 4778-IX, уточнення окремих процедурних питань використання об'єктів фонду захисних споруд цивільного

захисту, а також належне нормативне врегулювання питань, пов'язаних із реалізацією цього Закону.

При цьому зазначається, що підзаконні нормативно-правові акти мають відповідати законам України, що випливає з принципу верховенства права та ієрархії нормативно-правових актів, визначених Конституцією України. Ураховуючи, що проекти змін до актів з питань використання захисних споруд цивільного захисту розробляються комплексно та з урахуванням положень Закону № 4778-ІХ, зазначену рекомендацію пропонується вважати такою, що виконується.

Рекомендаціями, викладеними у Звіті, запропоновано Міністерству освіти і науки України, Міністерству розвитку громад та територій України, із залученням Державної служби України з надзвичайних ситуацій переглянути Порядок використання об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 10 березня 2017 року № 138, у частині обмеження доступу до укриттів закладів освіти виключно учасниками освітнього процесу під час очного навчання, передбачивши можливість їх використання населенням поза навчальним часом, а також опрацювати механізми забезпечення доступу до таких укриттів у нічний час та у вихідні дні.

ДСНС поінформувало, що рекомендація у запропонованому формулюванні не підлягає окремій реалізації, оскільки відповідне питання вже опрацьовується ДСНС у межах поточної нормотворчої роботи. При цьому механізм використання укриттів закладів освіти для інших категорій населення має визначатися з урахуванням безпеки учасників освітнього процесу, режиму доступу до закладів освіти, охорони майна, відповідальності посадових осіб та необхідності забезпечення належного пропускового режиму.

Рекомендаціями, викладеними у Звіті, запропоновано Міністерству освіти і науки України, Міністерству розвитку громад та територій України, із залученням Державної служби України з надзвичайних ситуацій опрацювати питання забезпечення безпечних умов організації освітнього процесу в підземних та заглиблених приміщеннях, у тому числі в частині можливого уточнення вимог до таких об'єктів, з урахуванням чинного законодавства.

Міністерство освіти і науки України поінформувало, що зазначене питання перебуває на постійному контролі Уряду та Міністерства. Необхідні заходи щодо забезпечення безпечного та безперервного освітнього процесу здійснюються у межах чинного законодавства. ДСНС вважає, що рекомендація підлягає реалізації частково.

Рекомендаціями, викладеними у Звіті, запропоновано Міністерству розвитку громад та територій України із залученням Державної служби України з надзвичайних ситуацій організувати роботу щодо реалізації положень Закону № 4778-ІХ у частині планування розміщення захисних споруд цивільного захисту та споруд подвійного призначення, передбачених статтею 17¹ Закону

України «Про регулювання містобудівної діяльності», зокрема шляхом розроблення схем розміщення захисних споруд цивільного захисту».

ДСНС поінформувало, що рекомендація у запропонованому формулюванні не підлягає окремій реалізації, оскільки планування розміщення захисних споруд цивільного захисту та споруд подвійного призначення, у тому числі розроблення схем їх розміщення, належить насамперед до сфери містобудівної діяльності, просторового планування територій та повноважень органів місцевого самоврядування, військових адміністрацій, уповноважених органів містобудування та архітектури, а також Міністерства розвитку громад та територій України як центрального органу виконавчої влади у відповідній сфері.

Закон № 4778-ІХ передбачає, що схема захисних споруд як окремий документ розробляється за рішенням відповідного сільського, селищного, міського голови, а на період дії воєнного стану - за рішенням начальника відповідної військової адміністрації. Така схема розробляється у межах містобудівної документації або як окремий документ, погоджується уповноваженими органами містобудування та архітектури і затверджується відповідним сільським, селищним, міським головою або начальником військової адміністрації.

Крім того, ДСНС вже опрацьовано це питання в межах проєкту постанови Кабінету Міністрів України щодо приведення актів Уряду у відповідність до Закону № 4778-ІХ. Зокрема, проєктом змін до Порядку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10 березня 2017 року № 138, передбачено положення щодо планування розміщення захисних споруд та споруд подвійного призначення із розробленням відповідних 21 схем, а також включення проєктів будівництва таких об'єктів до програм публічних інвестицій та середньострокових планів пріоритетних публічних інвестицій регіону або територіальної громади.

За результатами розгляду Комітет в и р і ш и в:

1. Інформацію від Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про звіт «Стан і функціональність укриттів в Україні. Результати моніторингу Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в Україні» взяти до відома.

2. Рекомендувати Міністерству внутрішніх справ України спільно з Державною службою України з надзвичайних ситуацій забезпечити удосконалення нормативно-правових актів з питань створення, облаштування та утримання об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту шляхом внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 10 березня 2017 року № 138 «Деякі питання використання об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту» та наказу Міністерства внутрішніх справ України від 09 липня 2018 року № 579 «Про затвердження вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту», спрямованих на належне нормативне врегулювання питань, пов'язаних з реалізацією Закону України від 10 лютого 2026 року № 4778-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання

надзвичайним ситуаціям та ліквідації їх наслідків, формування фонду захисних споруд цивільного захисту, створення класів та центрів безпеки».

Про результати поінформувати Комітет у термін до 31 серпня 2026 року.

3. Державній службі України з надзвичайних ситуацій забезпечити інформування громадськості про результати проведення заходів контролю за станом готовності об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту та вжити заходів щодо висвітлення узагальненої інформації про їх результати на офіційному вебсайті Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

Про результати поінформувати Комітет у термін до 31 серпня 2026 року.

4. Рішення Комітету надіслати Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини, до Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства розвитку громад та територій, Міністерства освіти і науки України, Міністерства фінансів України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

Голова Комітету

Олег БОНДАРЕНКО

